

Inga hjälpmedel. För att du skall kunna erhålla full poäng skall dina lösningar vara läsbara, läsvärda och försedda med ordentliga motiveringar. Lämna, om möjligt, tydliga och enkla svar. Varje uppgift kan som mest ge 3 poäng.

GODKÄNTDEL

För att bli godkänd krävs dels högst en uppgift med 0 poäng av dessa sex uppgifter, dels minst 9 poäng av 18 möjliga.

1. Bestäm $\int \frac{1}{(x+5)(x^2+1)} dx$ på ett intervall som innehåller 0.

Svar $\frac{5}{26} \arctan x + \frac{1}{26} \ln(x+5) - \frac{1}{52} \ln(1+x^2)$

2. Lös begynnelsevärdesproblemet $y''(t) + y(t) = -3 \sin(2t)$, $y(0) = 0$, $y'(0) = 3$.

Svar $y(t) = \sin t + \sin(2t)$

3. Härled ett uttryck för arean av en sfär med radie R .

Svar Se kursboken.

4. Ange maclaurinpolynomet av grad 4 till $f(x) = \cos^4 x$.

Svar $1 - 2x^2 + \frac{5}{3}x^4$

5. Beräkna den generaliserade integralen $\int_0^{+\infty} e^{-\sqrt{x}} dx$.

Svar 2

6. Tant Grön är mycket noga med sitt tedrickande. Hennes avancerade vattenkokare värmer vattnet till 88 °C. Därefter låter hon sitt oolong-te dra i exakt 2 minuter, och när det är gjort visar hennes termometer att dryckens temperatur sjunkit till 78 °C.

Hur länge skall Tant Grön sedan vänta innan hon börjar läppja på sitt te, om hon vill göra det då teets temperatur är 53 °C?

Du kan anta att Newtons avsvlningslag gäller, dvs. att avsvlningshastigheten hos teet är proportionell mot differensen mellan tevattnets temperatur och omgivningens temperatur. Du kan även anta att omgivningens temperatur är 18 °C.

Svar Hon skall vänta $(\ln 4)/(\ln(7/6)) - 2 \approx 7$ minuter.

Överbetygsdelen finner du på nästa sida

ÖVERBETYGSDEL

Om du klarat godkänddelen har du chans på överbetyg. För att få betyg 4 krävs minst 4 poäng på denna del. För betyg 5 krävs minst 7 poäng.

7. Beräkna gränsvärdet $\lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{x^x - 1}{\ln(1+x) \ln x}$.

Svar 1

8. Lös differentialekvationen $yy' = kx$ och beskriv vilka typer av kurvor lösningarna utgör för olika värden på konstanten k .

Svar Separation av variabler och integrering leder till $y^2 = kx^2 + C$. Lösningsskurvorna kan alltså bestå av cirklar, ellipsar, hyperblar eller räta linjer beroende på vad k och C är.

9. Antag att punkterna A , B och C utgör hörn i en triangel. Låt R beteckna radien för triangelns omskrivna cirkel. Visa att

$$\frac{AB \cdot BC \cdot CA}{AB + BC + CA} \leq R^2$$

till exempel genom att först visa identiteten

$$z_1^2(z_2 - z_3) + z_2^2(z_3 - z_1) + z_3^2(z_1 - z_2) = (z_2 - z_1)(z_3 - z_2)(z_1 - z_3)$$

för komplexa tal z_1 , z_2 och z_3 .

Svar Identiteten för de komplexa talen fås till exempel genom att utveckla bägge sidor och jämföra. Om vi inför ett komplext talplan så att triangeln tillhör detta, och om vi lägger origo i omskrivna cirkelns medelpunkt, z_1 i A , z_2 i B och z_3 i C , så gäller det att

$$AB = |z_2 - z_1|, \quad BC = |z_3 - z_2|, \quad CA = |z_1 - z_3|, \quad R = |z_1| = |z_2| = |z_3|.$$

Använder vi absolutbelopp på identiteten och triangelolikheten för komplexa tal finner vi att

$$\begin{aligned} AB \cdot BC \cdot CA &= |z_2 - z_1| \cdot |z_3 - z_2| \cdot |z_1 - z_3| \\ &= |z_1^2(z_2 - z_3) + z_2^2(z_3 - z_1) + z_3^2(z_1 - z_2)| \\ &\leq |z_1^2(z_2 - z_3)| + |z_2^2(z_3 - z_1)| + |z_3^2(z_1 - z_2)| \\ &= R^2 BC + R^2 CA + R^2 AB. \end{aligned}$$

Ommöblering ger den önskade olikheten.

10. Inom tillämpningar i fysiken dyker de så kallade Besselfunktionerna upp. För heltal $n \geq 0$ definieras Besselfunktionen av första typen och ordning n med hjälp av integralen

$$J_n(x) = \frac{1}{\pi} \int_0^\pi \cos(nt - x \sin t) dt \quad (x \in \mathbb{R}).$$

Man kan bestämma deras derivator genom att derivera integranden. Således gäller

$$J'_n(x) = \frac{1}{\pi} \int_0^\pi \sin(nt - x \sin t) \sin t \, dt$$

och

$$J''_n(x) = -\frac{1}{\pi} \int_0^\pi \cos(nt - x \sin t) \sin^2 t \, dt.$$

Använd detta faktum för att visa att $y = J_n(x)$ uppfyller Bessels differentialekvation

$$x^2 \frac{d^2 y}{dx^2} + x \frac{dy}{dx} + (x^2 - n^2)y = 0.$$

Svar Termen med förstaderivatan innehåller ett $\sin(nt - x \sin t)$ i integranden medan de andra två innehåller $\cos(nt - x \sin t)$. Vi börjar därför med att partialintegrera för att omvandla sinustermen till en cosinusterm, och finner att (den utintegrerade delen är noll i båda ändpunkterna)

$$\frac{1}{\pi} \int_0^\pi \sin(nt - x \sin t) \sin t \, dt = \frac{1}{\pi} \int_0^\pi \cos(nt - x \sin t)(n - x \cos t) \cos t \, dt.$$

Alltså kan vänsterledet (VL)

$$x^2 \frac{d^2 y}{dx^2} + x \frac{dy}{dx} + (x^2 - n^2)y$$

i differentialekvationen omformas till

$$\begin{aligned} \text{VL} &= \frac{1}{\pi} \int_0^\pi \cos(nt - x \sin t) (-x^2 \sin^2 t + xn \cos t - x^2 \cos^2 t + x^2 - n^2) \, dt \\ &= -\frac{n}{\pi} \int_0^\pi \cos(nt - x \sin t)(n - x \cos t) \, dt \\ &= -\frac{n}{\pi} \int_0^\pi \frac{d}{dt} (\sin(nt - x \sin t)) \, dt = 0. \end{aligned}$$

Här har vi använt trigonometriska ettan, kedjeregeln och analysens huvudsats.